

Katowice-Muszyna, 12.11.2025

RECENZJA

dysertacji doktorskiej p. **Mgr Bartosza Posłusznego** pt. *Determinanty wyboru zajęć z wychowania fizycznego oraz wolnoczynowa aktywność studentów, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu*; przygotowaną do druku (promotorstwo) pod opieką p. **Dr hab. Marka Sokołowskiego, prof. AWF**; Dąbrowa Górnicza 2025 (ss. 267, druk dwustronny)

*

Na podstawie uchwały Rady dyscypliny Naukowej Pedagogika, sygnowanej podpisem Pani Profesor Katarzyny Szczepańskiej-Wolszczyny Dziekany Wydziałowej struktury organizacyjnej Akademii WSB z dnia 6 października br.,¹ zapoznałem się szczegółowo z nadesłaną mi pracą awansową Osoby ubiegającej się o nadanie Kandydatowi pierwszego stopnia naukowego. Sygnalizowana przeze mnie analiza tekstu nasuwa pewne spostrzeżenia niewątpliwie o charakterze *stricte* autorskim, które pozwalam sobie niniejszym przedłożyć poniżej wszystkim zainteresowanym **Stronom** a nade wszystko decyzyjnym nauczycielom akademickim biorącym bezpośrednio udział w przedmiotowym postępowaniu awansowym. Z uwagi na zalecenia CK², a obecnie RDN – które są mi znane – ograniczę się zaledwie do egzemplifikowania najbardziej istotnych powinności recenzenta zawartych n.in., w nadesłanej mi umowie o dzieło autorskie nr. 17/2025/26.

**

*Zanim przystąpię do bardziej szczegółowych analiz i konkluzji, pragnąłbym przedstawić na wstępie bardzo osobistą refleksję, dotyczącą ocenianej przeze mnie dysertacji. Przyjęte przeze mnie **credo** uzasadnia ostateczną ocenę całokształtu dokonań p. Mgr Bartosza Posłusznego, jak i przydatności przygotowanej rozprawy na niwie współczesnej Pedagogiki. Nie trzeba przecież zaznaczać, iż w naszym XXI wieku z racji (niewątpliwie postępowej) aury globalizacji często (my humaniści, i ja również) nie zawsze jesteśmy jednomyślni, to do ostatecznego rozumienia w naszym czasie społecznym istoty metodologicznej odrębności humanistyki. Charakter eksplorowanych przez nas zjawisk w drugiej połowie XX wieku pozostał odmienny bazujący na orientacji empirystycznej. Jak mawiał Profesor Stefan Nowak*

¹ Które to pismo otrzymałem wraz z komputeropisem pracy doktorskiej w dniu 16.10.br.

² Nota bene, w latach 2012-2017 pełniłem funkcję jednego z Jej członków.

(na którego genialne spostrzeżenia się powołuje – od blisko 55 lat – który na jednym z wykładów orzekł, ze znanym sobie uśmiechem w oparciu o przytoczony przez Mistrza krotochwilny nieco argument. Jego zdaniem wybitnych fizyków XX wieku, nie interesował sam fakt, jakimi motywami kierował się elektron, obierając określony tor/ kurs własnego przebiegu czy też pochodnymi kwasu siarkowego którym zainteresowani są chemicy czy też mają one poczucie swojej gatunkowej odrębności?! Z kolei dla pedagogów, socjologów czy psychologów, dane doświadczenia wewnętrzne osób czy podmiotów, które eksploruje na co dzień stanowią ważki i zasadniczy a zarazem podstawowy materiał empiryczny. Tymczasem uznanie dyrektyw metodologicznych stosowanych w teoretycznie zorientowanych dyscyplinach przyrodniczych nie musi bynajmniej prowadzić do rezygnacji z rozumienia nauk społecznych, do pomijania wśród czynników ludzkich zachowań społecznych, motywów je wyznaczających i relacji innych ludzi. Powinniśmy zatem przejmować – tak sądzę – dyrektywy metodologiczne innych nauk uchodzących za bardziej rozwinięte i skuteczne. To oznacza, że „własności ukryte” (zajęcie których inferuje się z pewnych obserwowalnych objawów, ongiś stanowiły one kategorie hipotetyczne) obecnie stanowią ogląd/ opis zupełnie autonomiczny realny i prawdziwy choć poprzedzony długą drogą składanych kolejnych świadectw empirycznych, ażeby owe hipotezy można uznać za uzasadnione (Zob. Nowak, 1970, s. 27-32). Globalizacja, której doświadczamy staje się sprawczym architektem ujednolicenia i uformatyzowania (w pewnym sensie na nowo) przemian cywilizacyjnych a standaryzacja jest jej nieodłącznym obliczem. Niweluje się jakiegokolwiek przedziały transgraniczne. Dominują swoboda przepływu wzorów, norm i wartości, a także wykorzystania dorobku wielu nauk, jeszcze nie tak dawno traktowanych jako zupełnie odrębne od siebie. Chociażby rola współczesnej szkoły (tudzież wymogów czy oczekiwań prozdrowotnej jej kompetencji tak bliskiej naszemu Doktorantowi. Myślę o roli nauczyciela w nastącej dobie medycyny spersonalizowanej. Dowodzi o tym zajęte stanowisko naszego Ministerstwa Zdrowia w sprawie podawania leków dzieciom przez nauczycieli w szkole i przedszkolu jednoznacznie sugeruje, iż w sytuacjach nagłych, gdy stan zdrowia dziecka wymaga natychmiastowej interwencji lekarskiej, nauczyciel, dyrektor szkoły lub pielęgniarka są zobowiązani do udzielenia pomocy przedmedycznej w zakresie posiadanych umiejętności oraz do wezwania karetki pogotowia ratunkowego. Jednocześnie mają oni obowiązek zawiadomić o tym rodziców lub opiekunów prawnych dziecka (I. Radziewicz-Winnicki, A. Radziewicz-Winnicki, 2018, s. 24-28). Kwestią wymagającą osobnego rozstrzygnięcia jest konieczność przygotowania nauczycieli – zarówno pod względem formalno- prawnym, jak i etycznym – do analizy indywidualnej, zintegrowanej informacji oceny ryzyka zdrowotnego uczniów obejmujących także analizę danych wrażliwych, w tym informacji na temat

uwarunkowań dziedzicznych ucznia. Istnieje niezaprzeczalna potrzeba na stałe włączenia do procesu kształtowania zdrowia społeczeństwa przedstawicieli zawodów niemedycznych, w tym przede wszystkim osób odpowiedzialnych za kształtowanie środowiska wychowania i nauczania. Włączenie na stałe do praktyki medycznej genomiki i praktyki medycyny personalizowanej staje się już dziś standardem³, który znacząco wykracza poza kompetencje medycyny naprawczej, realizowanej w ramach świadczeń zdrowotnych udzielanych w podmiotach leczniczych. Indywidualizacja postępowania profilaktycznego, zindywidualizowana ocena postępów nauczania, zindywidualizowana ocena symptomów określonych zaburzeń poznawczych, profilaktyka zaburzeń nastroju i wiele innych zadań w obszarze budowania zdrowia uczniów a następnie studentów spoczywa na barkach nauczycieli akademickich pedagogów, którzy wsparci zostaną o dodatkową wiedzę medyczną i indywidualną ocenę zmiennych zindywidualizowanej oceny wskaźników wpływających na potencjał zdrowotny uczniów/ studentów.

Włączenie nauczycieli do praktyk zdrowotnych wiąże się rzecz jasna z pojmowaniem w środowisku medycznym tradycyjnej roli lekarza, i elementów tej roli, jak i przyjętej (w sensie preferowanych wzorów wartości) ideologii lekarskiej czy reprezentowanego wychowania fizycznego. Orientowanie się na tradycyjne wartości ideologii zawodu odzwierciedla również indywidualne cele i dążenia życiowe. Obu rzeczników sygnalizowanych dyscyplin jak i pedagogiki idzie przecież o wyjaśnienie kompletne zdarzeń i ich zbiorów a niekonieczne oparte na stosowanych przez reprezentantów nauk bardziej ścisłych niekoniecznie bazujących wyłącznie na twierdzeniach (rezultatach) statystycznych. Oczywiście uwidacznia się nie tylko przez narrację Autorów, wpływ wiedzy uprzednio zgromadzonej z obszaru reprezentowanej dla Kandydata/Kandydatki dyscypliny (np. dobór literatury przedmiotu, zwięzłości interpretacyjnej itp.), ale pomimo tego spełniają one kanony poprawności - ze wszech miar - w prowadzonej indukcyjnej analizie (Afeltowicz, Pietrowicz, 2008, s. 49-79). Każda dyscyplina wyodrębniła sobie (słuszny ale odmienny nieco aspekt prowadzonych przez siebie eksploracji dążąc konsekwentnie do jego pełnego zrozumienia. Taki dość wąski obraz specjalizacji nauki jest normalnym i nieuchronnym faktem w procesie rozwoju wiedzy, ale też powoduje nieuniknione kontrowersje i różnice. Często umownie tylko ustala się określone linie graniczne pomiędzy nimi. Niestety zbyt wąskie rozumienie celu i przedmiotów poszukiwań zaburza tylko nasze działania profilaktyczne i kompensacyjne. Bez jakiegokolwiek umownej konwencji przyzwyczailiśmy się do nieprzekraczania tradycyjnie ustalonych granic. Uważam (za

³ W tej sytuacji, którą zastajemy w życiu publicznym niepotrzebny wydaje się pozostawać tradycyjny rozdział nauki o zdrowiu i wychowaniu fizycznym versus nauki społeczne.

Kowalewską) że ludzie nauki nie dzielą jakiejkolwiek granice, poza niestety jedną a jest nią brak większego zainteresowania wartościami i rezultatami prowadzonych z osobna eksploracji (Kowalewska, 1981, s. 7; Marzec-Holka, Wiłkomirska, Radziejewicz-Winnicki, 2018, s. 10-11).

Zaliczam niniejszą pracę jako interesującą i oryginalną propozycję scalania tak w sferze teorii jak i praktyki publicznej, istotną w zakresie dalszej współpracy pedagogiki i wychowania fizycznego, które może prowadzić do pomyślnej konfrontacji obu dyscyplin na rzecz alternatywy właśnie formalnej kooperacji a więc współdziałania poprzez dotychczasowe doświadczenia rodzinnej humanistyki zbliżamy się do rezultatów badań socjologicznych zbliżających się do ideału nauk eksperymentalnych.

Przedłożone w licznych przypisach przeze mnie sugestie *edytorskie* miałyby miejsce w przypadku pozytywnej decyzji o druku rozprawy przybierającej formę książkową przez rodzimą Uczelnię Doktoranta (AWF w Poznaniu) bądź też otwartą zawsze na współpracę Akademię WSB (!) w Dąbrowie Górniczej⁴.

Sądzę, iż celem pośrednim zarówno **Doktoranta** jak i **Promotora** było opracowanie raportu z eksploracji prowadzonych w dużej populacji (N=766, studentów UAM w Poznaniu). W ramach prowadzonych badań diagnostyczno- weryfikacyjnych starano się rozpoznać determinanty wyboru zajęć z wychowania fizycznego oraz nakreślić wpływ szeregu czynników na aktywność i mobilność sportowo- rekreacyjną respondentów w czasie wolnym. Założono przy tym, iż zagadnienie wyboru zajęć wychowania fizycznego w trakcie trwania studiów wyższych oraz aktywności fizyczno-rekreacyjnej stanowi obszar istotny zarówno dla samego zdrowia studentów jak i z punktu widzenia zainteresowań pedagogiki i polityki zdrowotnej jaka prowadzona jest (nadzorowana) przez uczelnię wyższą. Przyznaję, iż pomimo *tautologicznego* po trosze zabarwienia analizowanych zjawisk jako przedmiotu zainteresowań Autora jako próba szerszej klasy cech przekrojowych prozdrowotnej kultury studenckiej, ostateczna operacjonalizacja problemów nie budzi zastrzeżeń metodologicznych, oczywiście zgadzam się za Zbigniewem Krawczykiem, że „kultura fizyczna to względnie zintegrowany i utrwalony system zachowań w dziedzinie dbałości o rozwój fizyczny, sprawność ruchową, zdrowie, urodę, cielesną doskonałość i ekspresję człowieka, przebiegających według przyjętych w danej zbiorowości wzorów a także rezultaty owych zachowań (Krawczyk, 1997). Taki sam pogląd

⁴ W żadnym przypadku nie chciałbym poprzez niniejszą propozycję naruszać ostatecznych tajnych ustaleń decyzyjnych Komisji Członków Rady Wydziału Akademii WSB w sprawie nadania kandydatowi stopnia naukowego *doktora nauk społecznych*.

wyrażają Mateusz Grabowski, Zofia Żukowska i inni. Podkreślają oni, że w tychże kategoriach rzecz ujmując, zawiera się również świadomość potrzeb i możliwości własnego ciała oraz ostatecznie rezultaty podjętych przez siebie zachowań. Mieszczą się one *nota bene* w pojęciu ogólnym kultury globalnej (Żukowska, 2007, s. 962-964). Zjawiskom tym towarzyszy nie zawsze artykułowane przekonanie, iż głównym celem postępowania badawczego jest gromadzenie faktów, ich zarejestrowanie i opis. Mniej natomiast troski o wydobycie ich głębszej treści znaczeniowej, wewnętrznych powiązań, tendencji i prawidłowości, struktury i funkcji w odniesieniu do szerszych układów społecznych. Fakty te jakże często gromadzone są bez uprzednio świadomie przyjętych założeń teoretycznych i hipotez badawczych, a jeżeli nawet pojawiają się, to mają one najczęściej charakter popularno-praktyczny a rzadziej wypływają z pytań podyktowanych najnowszym stanem poszukiwań teoretycznych w obrębie nauk społecznych.

Stąd też od wielu lat kontrowersje metodologiczne w humanistyce mają bardzo słaby, zaledwie zauważalny oddźwięk na terenie społecznych badań nad kulturą fizyczną. Więcej tu troski o ilość aniżeli jakość rezultatów badawczych, więc postaw „ekstensywnych” aniżeli „intensywnych” mnogości sondaży biegających wszcz nie równoważą poszukiwania idące w głąb problematyki. Materiał badawczy gromadzony był bardzo często bez troski o konstrukcję, która z tego materiału ma wpływać a rezultaty dociekań mają w najlepszym wypadku przynieść fragmentarycznie zakreślonej zaledwie problematyki o narracji popularnej (Krawczyk, 1975, s. 213).

Jak wspominałem sformułowanie problematyki badań zarówno we *Wstępie* jak i rozdziale czwartym metodologicznym (s. 57-69) jest prawidłowe, i interesująco zarysowana została społeczna oraz naukowa geneza problemów badawczych. Z celów szczegółowych podjętej eksploracji przybiegających postaci 5 pytań o postaci zarówno weryfikacyjnej jak i dopełnienia wyprowadza na kolejnym etapie postawione i poprawnie sformułowane hipotezy badawcze. Poniżej przytaczam je w ustalonej przez Doktoranta kolejności.

1. Czy istnieje związek między aktywnością fizyczną w czasie wolnym a kierunkiem studiów, wyborem zajęć z wychowania fizycznego oraz statusem społecznym?
2. Czy istnieje związek między motywacją uprawiania aktywności fizycznej w czasie wolnym i sportowej oraz zachowaniami zdrowotnymi?
3. Czy studenci deklarują różne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym w zależności od pory roku?
4. Czy istnieje związek między stopniem odżywiania (otyłości), typem otłuszczenia, tęgości i budowy ciała a sprawnością fizyczną?
5. Czy istnieją różnice w ocenie sprawności fizycznej na początku i na końcu roku akademickiego?

Wobec powyższego, zastosowano kolejno następujące hipotezy badawcze:

Hipoteza 1 – istnieje pozytywny związek pomiędzy aktywnością fizyczną w czasie wolnym a kierunkiem studiów, wyborem zajęć z wychowania fizycznego oraz statusem społecznym.

Hipoteza 2 – występują różnice między motywacją uprawiania aktywności fizycznej w czasie wolnym i sportowej oraz zachowaniami zdrowotnymi pomiędzy studentkami a studentami.

Hipoteza 3 – formy aktywności fizycznej w czasie wolnym uzależnione są od pory roku przedmiotu wybranego zajęć z wychowania fizycznego.

Hipoteza 4 – istnieje pozytywny związek pomiędzy stopniem odżywiania (otyłości), typem odtuszczenia, tęgości i budowy ciała a sprawnością fizyczną.

Hipoteza 5 – studenci charakteryzują się wyższym poziomem sprawności fizycznej na końcu roku akademickiego (Posłuszny, 2025, s. 58).

Osobiście z racji probabilistycznego charakteru pytań/hipotez koegzystencjalnych zrezygnowałbym z ich sformułowania (Por. Nowak, 1970, s. 224), ale Autor ma pełne prawo do stawiania własnych założeń badawczych i podjętej strategii metodologicznej a w tym powiązania rodzajów pytań (o charakterze ilościowym) czy też wartości zmiennych charakteryzujących dane zjawiska bądź przedmioty, które znalazły się intencjonalnie w polu Jego zainteresowania. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego. Dominowały dwa narzędzia badawcze kwestionariuszy ankiety (N=766) oraz kwestionariusza wywiadu (N=40).⁵

Stosowane również nieznanie nam w zasadzie (mam na myśli nauki społeczne) pomiary określenia typów budowy ciała, stopień odżywiania tudzież ocenę odtuszczenia, stosowana według zalecenia Z. Drozdowskiego. Poza pomiarami antropometrycznymi wykorzystywano określone wskaźniki somatyczne, wskaźniki Rohrera, czy E. Kretschmora. Wykonano celem porównania⁶ testy pomiarów sprawności fizycznej studentów. Wszystkie one zostały szczegółowo omówione w rozdziale metodologicznym. Szeroko stosowano pomiary statystyczne uwzględniające rozkłady częstości występowania danej cechy/ zjawiska jak i elementy statystyk indukcyjnej niezbędnej do testowania hipotez. Były to, jak formułuje sam Autor /.../ Analiza statystyczna: wykorzystanie narzędzi statystycznych do analizy danych ilościowych, takich jak testy t, analiza wariancji (ANOVA), regresja wielokrotna.

-Analiza treści: analiza jakościowych danych z wywiadów, identyfikacja wzorców i tematów.

Analiza danych obejmowała metody ilościowe oraz jakościowe, umożliwiające wszechstronną interpretację wyników.

Analiza ilościowa

Dane z kwestionariuszy ankietowych poddano analizie statystycznej wykorzystaniem programów do analizy danych. Zastosowano następujące testy i analizy:

- Test t-Studenta: Użyto do porównania różnic między grupami studentów o różnych poziomach zaangażowania oraz do analizy różnic w motywacji pomiędzy płciami.

- Analiza wariancji (ANOVA): Przeprowadzono w celu identyfikacji zależności pomiędzy kierunkami studiów a preferencjami w zakresie aktywności fizycznej.

- Regresja wielokrotna: Zastosowano do analizy wpływu różnych czynników demograficznych (wiek, płeć, kierunek studiów) oraz psychologicznych (motywacja, samoocena) na wybór aktywności fizycznej i uczestnictwo w zajęciach WF.

⁵ Były to wywiady pogłębione z 20 studentami wyrażającymi wysokie przekonanie/ zaangażowanie co do prowadzenia zajęć z przedmiotu *Wychowanie fizyczne*; jak 20 studentów o niskim poziomie zainteresowania i zaangażowania omawianą formą zajęć.

⁶ Bieg po kopercie 5x3 m, skok w dal rzut piłką lekarską.

Dane z ankiet były analizowane z wykorzystaniem oprogramowania SPSS, co pozwoliło na precyzyjne obliczenia statystyczne i identyfikację zależności między zmiennymi.

Analiza jakościowa

Dane z wywiadów pogłębionych zostały poddane analizie treści, co umożliwiło wyłonienie kluczowych tematów oraz wzorców. Proces analizy obejmował:

- Kodowanie tematyczne: Dane z wywiadów zakodowano według głównych tematów, takich jak motywacje, bariery, wsparcie społeczne i infrastruktura.
- Analiza wzorców – przeprowadzono analizę zidentyfikowanych wzorców, aby wyodrębnić wspólne motywy oraz indywidualne różnice w podejściu do aktywności fizycznej.
- Triangulacja danych: Porównano wyniki w wywiadów z obserwacjami i danymi ankietowymi w celu potwierdzenia wniosków i wyeliminowania potencjalnych błędów wynikających z subiektywnej interpretacji.

Na podstawie zebranego materiału badawczego:

- obliczono podstawowe charakterystyki statystyczne badanych studentów
- określono istotność różnic poziomu istotności $p=0,001$ i poziom istotności $p=0,05$
- analizę statystyczną wyników badań wykonano za pomocą pakietu statystycznego STATISTICA 10 (Pośluszny, 2025, s. 65-67).

Co najważniejsze o czym nie bardzo informują Czytelników Doktoranci, Badania prowadzono zgodnie z przestrzeganiem zasad etyki badawczej. Badani zostali poinformowani o celu i przebiegu badania, a także o możliwości rezygnacji z uczestnictwa na każdym etapie. Zapewniono pełną anonimowość oraz poufność danych – respondenci byli identyfikowani przez badacza wyłącznie za pomocą kodów. Zebrane dane były wykorzystywane wyłącznie do celów naukowych, a każdy uczestnik podpisał zgodę na udział w badaniu.

Przyjęta zdaniem Autora metodologia badawcza umożliwiła uzyskanie kompleksowych danych ilościowych i jakościowych, pozwalających na analizę czynników wpływających na wybór zajęć wychowania fizycznego oraz aktywność fizyczną studentów **w czasie wolnym** (Pośluszny, 2025, s. 68).

W dalszej części oceny pozwolę sobie na polemikę z powyższym stwierdzeniem. Przeprowadzona analiza ilościowa pozwoliła na identyfikację statystycznie istotnych zależności, podczas gdy analiza jakościowa dostarczyła szczegółowego wglądu w motywacje, bariery i doświadczenia studentów. Taki złożony plan badawczy stanowi w moim przekonaniu wiarygodną podstawę do dalszej interpretacji wyników oraz formułowania wniosków w kolejnych rozdziałach pracy doktorskiej.

W rozdziałach pierwszym (*Przegląd literatury*) oraz drugim (*Teoretyczne podstawy badań*) bardzo skromnie wydają się one egzemplifikowane bogatą literaturą przedmiotu rodzimej pedagogiki i nauk jej pokrewnych. W tytule dysertacji występuje przecież termin: *czas wolny*. Przyjmijmy za Bogusławem Sułkowskim, że czas wolny podobnie jak zabawę, można definiować na dwa sposoby: bądź jako rodzaj instytucji kulturowo-obyczajowej, bądź w terminach psychologicznych – jako obszar badań podlegających motywacjom człowieka. Mówiąc o czasie wolnym jako o instytucji kulturowej wymieniamy zachowania, które w danej

społeczności rozpoznane są jako lokujące się poza sferą obowiązku. Czynności czasu wolnego jako instytucji są policzalne i określone w każdej społeczności. Jeśli natomiast ujmuje się czas wolny w terminach podmiotowych motywacji, wówczas znika możliwość łatwych zestawień statystycznych. Dla każdego czas wolny może oznaczać co innego, każdego trzeba pytać z osobna o jego poczucie wolności i przyjemności a także satysfakcji (bądź nie) osobistej. (Sułkowski, 1998, s. 111).

Pojęcie to jest przedmiotem zainteresowania nieomal wszystkich subdyscyplin pedagogiki a nade wszystko **pedagogiki społecznej**. Używane jest w literaturze często pojęcie: *Pedagogika czasu wolnego*. Przyjmuje się, że czas wolny to czas do dyspozycji jednostki, po wykonaniu przez nią zadań obowiązkowych: pracy zawodowej, nauki obowiązkowej w szkole i w domu oraz niezbędnych zajęć domowych (Okoń, 1981). Czas wolny racjonalnie wykorzystuje się do: wypoczynku, tj. regeneracji sił fizycznych i psychicznych, rozrywki, działalności społecznej o charakterze dobrowolnym i bezinteresownym, rozwoju zainteresowań i uzdolnień jednostki przez zdobywanie wiedzy i amatorską działalność sportową, artystyczną, techniczną, naukową itp. Przedstawiona definicja jest wielowymiarowa – dotyczy wielu aspektów funkcjonowania człowieka, zwraca uwagę na indywidualny i społeczny wymiar czasu wolnego.

Termin „czas wolny” pojawił się i upowszechnił z chwilą uznania go przez Międzynarodową Konferencję UNESCO w 1957 r. Początkowo mianem „czas wolny” zastępowano innym terminem. Najczęściej „wczasy” bądź „rekreacja”. Z czasem znaczenie powyższego terminu rozprzestrzeniło się i zaczęło, głównie w pedagogice obejmować wiele sytuacji socjalizacyjno- wychowawczych.

Tymczasem w pracy odnajdujemy skromne dwa *podrozdziały* (2.46) *Sprawność fizyczna jako kategoria pedagogiczna*, oraz *Pedagogika czasu wolnego* (2.47) na stronach 33-35 rozprawy. Ufam, iż w książkowej oprawie znajdzie się – za 2-3 lata – stosowne (zdecydowanie szersze) uzupełnienie⁷. Podobnie jak w p. 2.3. *Przegląd literatury* (s. 25-27) uzupełnić z powodzeniem należałoby raczej informacje o innych badaniach w Polsce, nie tak starannie prowadzonych a często sondażowych, lecz o zbliżonym tytule, prowadzonych (2011) PWSzZ w Tarnowie i UKEN w Krakowie. Czy też doktoracie pomyślnie prowadzonym, przez p. Prof. Bożenę Matyjas, sprzed kilkunastu lat (niestety nie pomnę nazwiska Pani/Pana Doktor/a o tytule „Czas wolny a sprawność ruchowa studentów”). Badaniom poddano wówczas grupę ponad 600 studentów, licznie porównywalną z eksplikacjami Autora.

⁷ Polecałbym Autorowi bardzo znane opracowanie *Encyklopedii Pedagogicznej XXI wieku*, w tym hasła: czas wolny (B. Matyjas) oraz *Kultura fizyczna* (Z. Żukowska).

Struktura podziału treści przedstawia się jak następuje:

Wstęp	9
Cel naukowy rozprawy	10
Motywy wyboru problematyki badawczej	11
Rozdział 1. Przegląd literaturowy	15
1.1. Wprowadzenie do przeglądu literaturowego	15
1.2. Determinanty aktywności fizycznej studentów	15
1.3. Preferencje studentów w zakresie zajęć wychowania fizycznego	16
1.4. Wychowanie fizyczne i jego wpływ na rozwój osobisty	17
1.5. Aktywność fizyczna w czasie wolnym jako uzupełnienie zajęć z wychowania fizycznego	18
1.6. Podsumowanie przeglądu	19
Rozdział 2. Teoretyczne podstawy badań	21
2.1. Teorie motywacji	21
2.1.1. Teoria samo determinacji (Deci i Ryan)	21
2.1.2. Model zdrowia behawioralnego (Fishben i Ajzen)	22
2.2. Teorie dotyczące aktywności fizycznej	22
2.2.1. Model transteoretyczny (Prochaska i DiClemente)	22
2.2.2. Model biospołeczny (Engel)	23
2.3. Przegląd literatury	25
2.4. Terminy użyte w tytule i dalszych etapach pracy	27
2.4.1. Determinanty wyboru zajęć z wychowania fizycznego	27
2.4.2. Wolnoczasowa aktywność fizyczna studentów	27
2.4.3. Kultura fizyczna jako zjawisko społeczne	28
2.4.4. Pedagogika kultury fizycznej jako subdyscyplina pedagogiczna	31
2.4.5. Wychowanie fizyczne	32
2.4.6. Sprawność fizyczna jako kategoria pedagogiczna	33
2.4.7. Pedagogika czasu wolnego	34
Rozdział 3. Istniejący stan wiedzy w zakresie tematu badań	37
3.1. Determinanty wyboru wychowania fizycznego	37
3.1.1. Czynniki demograficzne	37
3.1.2. Czynniki psychologiczne	38
3.1.3. Czynniki środowiskowe	38
3.1.4. Badania nad aktywnością fizyczną studentów	41
3.2. Aktywność fizyczna studentów w czasie wolnym	42
3.2.1. Preferowane formy aktywności fizycznej	43
3.2.2. Częstotliwość i intensywność aktywności fizycznej	43
3.2.3. Bariery i motywy	43
3.2.4. rola technologii w aktywności fizycznej studentów	44
3.3. Przegląd badań lokalnych i międzynarodowych	44
3.3.1. Badania lokalne	44
3.3.2. Badania międzynarodowe	44
3.3.3. Podsumowanie stanu wiedzy	44
3.4. Uwarunkowania rozwoju motorycznego człowieka	45
3.4.1. Rozwój motoryczny w poszczególnych etapach ontogenetycznych	45
3.4.2. Somatyczne uwarunkowania motoryczności człowieka	46
3.4.3. Genetyczne i środowiskowe uwarunkowania zdolności motorycznych	49
3.5. Cele i założenia promocji zdrowia	52
3.5.1. Znaczenie aktywności fizycznej dla zdrowia	53
3.5.2. Zdrowotne efekty aktywności fizycznej	54

3.5.3. Zalecany poziom aktywności fizycznej	55
Rozdział 4. Metodologiczne podstawy badań własnych	57
4.1. Cel badań	57
4.1.1. Cele szczegółowe badań	57
4.2. Pytania badawcze, hipotezy badawcze	58
4.2.1. Pytania badawcze	58
4.2.2. Hipotezy badawcze	58
4.3. Metody, techniki i narzędzia badawcze	59
4.3.1. Metody badawcze	59
4.3.1.1. Sondaż diagnostyczny	59
4.3.1.2. Wywiady pogłębione	60
4.3.1.3. Notatki obserwacyjne	60
4.3.1.4. Pomiar określania typów budowy ciała, stopie odżywienia oraz ocena odfuszczenia	60
4.3.1.5. Testy pomiarów sprawności fizycznej dla studentów	63
4.3.2. Populacja i próba badania	63
4.3.3. Schemat analizy statystycznych	65
4.3.5. Procedura organizacji badań	66
4.3.5. Etyka badań	66
Rozdział 5. Wyniki badań i ich analiza	69
5.1. Sposób prezentacji wyników badań	69
5.2. Samoocena deklarowanej aktywności fizycznej	69
5.2.1. Status społeczny: miejsce stałego zamieszkania, wykształcenie rodziców, liczba rodzeństwa	69
5.2.2. Aktywność fizyczna i sportowa	77
5.2.3. Powody motywacji aktywności fizycznej i sportowej oraz zachowania zdrowotnego	87
5.2.4. Formy aktywności fizycznej w czasie wolnym w zależności od pory roku	95
5.3. Charakterystyka cech somatycznych	116
5.3.1. Poziom cech somatycznych w badanym zespole studentek	117
5.3.2. Ocena cech somatycznych w badanym zespole studentów	122
5.3.3. Związki między stopniem odżywiania (otyłości), typem odfuszczenia, tęgości i budowy ciała	127
5.4. Poziom sprawności fizycznej	136
5.4.1. Różnice w ocenie sprawności fizycznej na początku i końcu roku akademickiego	136
5.4.2. Kierunki zmian w rocznym cyklu maksymalnej pracy anaerobowej	146
Rozdział 6. Dyskusja	151
6.1. Właściwości badanych studentek	151
6.2. Cechy charakterystyczne badanych studentów	157
6.3. Porównawcza analiza sprawności fizycznej pomiędzy badaniem na początku i na końcu roku akademickiego	163
6.4. Analiza porównawcza badań własnych z innymi autorami	165
Zakończenie	179
Bibliografia	183
Wykaz tabel zawartych w tekście pracy	191
Wykaz tabel z danymi szczegółowymi dotyczącymi wykresów zawartych w tekście pracy	192
Wykaz wykresów	198
Aneks	204
Streszczenie pracy w języku polskim	204
Streszczenie pracy w języku angielskim	205
Tabele z danymi szczegółowymi dotyczącymi wykresów zawartych w tekście pracy (załącznik nr 1)	206
Opracowany kwestionariusz – ankieta (załącznik nr 2)	259
Karta pomiarów somatycznych (załącznik nr 3)	266
Test pomiarów sprawności fizycznej dla studentów (załącznik nr 4)	267

Bibliografię obejmującą blisko 200 pozycji książkowych (s. 183-190) rozpraw i artykułów przedstawiono w klasycznym nienagannym układzie.

Praca oceniana posiada typową strukturę rozprawy naukowej. Składa się funkcjonalny podział treści ze *Wstępu*, sześciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Uogólniając można mówić o jej składowych częściach: w pierwszej Autor omawia teoretyczne konteksty zagadnień, które wiarygodnie podejmuje. W drugiej przedstawiono założenia metodologiczne, w tym operacjonalizację problemów i zależności w tym rolę wskaźników/ mierników zmiennych ukrytych w inferowaniu cech dyspozycyjnych własności ukrytych. Trzecia część zawiera szczegółowe odzwierciedlenia analizy uzyskanych rezultatów. Ukazuje na bazie analiz ilościowych oraz jakościowych wysoce prawdopodobnych relacji przyczynowych. W warstwie dyskusji i wniosków zawarte zostały twierdzenia teoretyczne wynikające z przeprowadzonych eksploracji. Powyższe zagadnienia wyznaczają właściwie teoretyczno- praktyczne i edukacyjne walory omawianych przeze mnie rozprawy doktorskiej. Dysertacja niewątpliwie dowodzi o pilnej konieczności zrozumienia przez wszystkie zaangażowane strony efektu synergetycznego⁸. Potrzebę koordynacji sprawczych działań społecznych wobec możliwych przyszłych zagrożeń w stosunku do edukacyjnego planowania strategicznego (Por. Kubin, 2000, s. 114). Dowodzi o istocie zajęć z wychowania fizycznego i prowadzenia aktywności prozdrowotnej przez cały okres egzystencji *individuum*.

Reasumując, jednoznacznie stwierdzam, iż podjęty problem badawczy został samodzielnie rozwiązany w sposób oryginalny, co starałem się uzasadnić w przedłożonym powyżej opracowaniu recenzyjnym.

Doktorant spełnia wszystkie warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20.07.2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Opowiadam się tym samym za przyjęciem dysertacji oraz dopuszczeniem **Kandydata** (p. **Mgr. Bartosza Posłusznego**) do dalszych etapów wszczętego przewodu doktorskiego. Praca odpowiada wymogom/ kryteriom obowiązującym w pracach naukowych.

⁸ Poprzez *efekt synergetyczny* rozumiem zjawisko, w którym występuje współdziałania dwóch lub więcej czynników co daje wynik sporo wyższy (nawet więcej niż oczekiwana) niż suma indywidualnych efektów. Casus: współdziałanie reprezentantów z obszaru subdyscyplin wychowania fizycznego i pedagogiki, połączenie niektórych substancji np. aspiryny i kofeiny, może zapewnić silniejsze działanie aniżeli osobne ich przyjęcie.

Niezmiennie stwierdzam, że opracowanie przedłożone mi do oceny stanowi w pełni zadawalający **asumpt** do nadania Kandydatowi stopnia **doktora nauk społecznych**, w dyscyplinie **Pedagogika**.

Oświadczenie powyższe sygnuję własnoręcznym podpisem.

/-/ Andrzej Radziwicz-Winnicki
em. profesor zwyczajny